

Nr 174.

Av herr Ericsson i Näs m. fl., om anslag till Estniska vetenskapliga institutet i Sverige.

För den västerländska kulturgemenskapen är det av allra största betydelse, att de folk i Mellan- och Östeuropa, som åren efter det andra världskrigets slut slogs ned under den imperialistiska kommunismens diktaturförtryck, får möjligheter att i så stor utsträckning som möjligt bevara och vidareutveckla sitt särpräglade kulturarv. Mellan- och Östeuropas andliga och intellektuella tillgångar utgör en oskiljaktig del av den europeiska kulturgemenskapen. På Europarörelsens konferens i London den 21—24 januari i fjol underströks den betydelse, som bevarandet av de mellan- och östeuropeiska folkens kulturella särart äger för utgången av den pågående kampen mellan frihet och tyranni. I det nuvarande internationella läget kan dessa kulturers andliga värden bevaras och vidareutvecklas i frihet endast av de flyktingar, som funnit en fristad i västdemokratierna. Bevarandet av dessa kulturvärden är av allra största betydelse för enandet och uppbyggandet av framtidens fria Europa. För de ockuperade folken själva är just deras nationella kultur en källa till motståndskraft i deras nuvarande fruktansvärda läge.

För den fria världens folk måste det vara angeläget att efter förmåga stödja de ockuperade folken i deras kamp för kulturell frihet. Europarådet i Strasbourg gjorde den 27 september i fjol ett uttalande, vari alla fria stater rekommenderades att göra det bästa möjliga för att bevara och hjälpa de ockuperade europeiska folken i deras kulturliv under exilen. Liknande appeller har också utsänts av Unesco och andra internationella organ. Sveriges delegater har upprepade gånger själva röstat och pläderat för denna ståndpunkt.

I vårt land har många flyktingar framför allt från de baltiska länderna funnit en fristad. Den största gruppen av dem utgör esterna. Dessa flyktingar har funnit sig väl till rätta i vårt land, och de spelar en betydelsefull roll i vårt produktions- och kulturliv. Med hänsyn till dessa omständigheter bör det vara angeläget för oss att lämna dem hjälp i deras strävan att bevara och odla sin nationella kultur, vilken skall giva dem framtidsmod och andlig stimulans.

Kulturellt aktiva kretsar bland de estniska flyktingarna har i Stockholm skapat ett vetenskapligt institut, vilket arbetat med hjälp av frivilliga krafter sedan den 1 februari 1952. Institutets avsikt är att samla och så rationellt som möjligt utnyttja alla de vetenskapliga krafter,

som i det fria Estland intill andra världskriget verkade i det högre undervisnings- eller forskningsarbetet rörande Estland och Baltikum, företrädesvis på den humanistiska linjen. Härmed avses institutets intressesfär omfatta först och främst de delar av Europa, om vilkas kännedom ej någon större vikt lägges vid högre läroanstalter i Skandinavien. I sin verksamhet bedriver institutet dels undervisning i skilda ämnen rörande Estland, estniska språket samt estnisk historia och kultur, dels forskning i nämnda ämnen.

Estniska vetenskapliga institutet har vuxit fram ur det praktiska livets krav. Estniska studenter, som på grund av landsflykten måst avbryta sina studier i sådana speciella ämnen som estniska och de därmed besläktade språken, estnisk litteratur, historia, arkeologi, etnologi m. m., önskade här slutföra studierna i inslagen riktning. Även åtskilliga estniska studenter, som studerar vid svenska högskolor eller universitet, framförde önskemål om att få utvidga sina kunskaper i specialämnen eller problem rörande Estland eller Östbaltikum över huvud taget. För att tillmötesgå sådana önskemål ordnade Estniska vetenskapliga institutet redan vårterminen 1952 föreläsningar och seminarieövningar i åtta olika ämnen, nämligen: 1) estniska språket, 2) estnisk litteratur och litteraturhistoria, 3) estnisk historia, 4) estnisk arkeologi, 5) estnisk och finsk-ugrisk etnologi, 6) estnisk folkminnesforskning (folklore) 7) estnisk konsthistoria och 8) estnisk geografi (huvudsakligen kultur- och antropo-geografi). Under höstterminen 1952 utfylldes institutets kursplan med föreläsningar i 9) östersjö-finska språk och vissa rättsvetenskapliga ämnen angående Estland. Från och med vårterminen 1953 upptages även undervisning i 10) estnisk musikhistoria. Undervisningsprogrammet motsvarar i stora drag förkrigstidens fordringar vid universitetet i Tartu. Lärare vid institutet är f. d. professorer och biträdande lärare vid universitetet i Tartu jämte några, som här i landet vunnit akademiska grader. Institutet har för närvarande ett hundratal elever och 17 lärare.

Den undervisning, som Estniska vetenskapliga institutet bedrivit, har hittills möjliggjorts genom att lärarna, vilka nästan alla samtidigt arbetar som stipendiater inom sitt specialområde vid olika vetenskapliga institutioner, meddelat undervisningen utan ersättning. De har därmed påtagit sig en ytterst betungande extra arbetsbörda. Det säger sig självt att institutets fortsatta existens inte kan byggas på denna lösa grundval. Mycket skulle vinnas för institutets sak, om de estniska vetenskapsmännens arbetsvillkor kunde bli gynnsammare.

Den verksamhet, som Estniska vetenskapliga institutet bedriver, måste draga ganska betydande kostnader. Det är ofrånkomligt, att en viss ersättning till lärarna måste utgå. I institutets budget för år 1953 har lärararvodet upptagits till 75 kronor per föreläsningstimme, vilket

för de sju månader, undervisningen pågår, utgör en sammanlagd kostnad av 38 350 kronor. Därtill kommer andra oundvikliga utgifter för bl. a. kansli, tryckning av institutets publikationer, undervisningsmateriel och hyra. Institutets verksamhet under 1953 kostar enligt den nedan specificerade budgeten 66 472 kronor.

Budget för Estniska vetenskapliga institutet

1. Avlöning åt lärare	kr. 38 350:—
2. Resebidrag åt lärare	,, 2 952:—
3. Kanslibiträdets lön	,, 4 320:—
4. Kansliutgifterna	,, 1 200:—
5. Institutets publikationer	,, 15 000:—
6. Undervisningsmateriel	,, 2 500:—
7. Skrivmaskin	,, 650:—
8. Skioptikonapparat	,, 1 000:—
9. Hyra	,, 500:—
	Summa kr. 66 472:—

Vi anser det i hög grad önskvärt, att Estniska vetenskapliga institutet, som med så stor framgång påbörjat sin verksamhet, också får möjligheter att fullfölja densamma. Då de estniska flyktingarna själva saknar det härför nödvändiga kapitalet, måste staten träda hjälpende till och lämna det erforderliga ekonomiska stödet. Vårt land bör icke tveka att på detta sätt bringa hjälp till det förtryckta estniska folket. Ett sådant stöd är av allra största betydelse för demokratiens och frihetens sak. Samtidigt gagnas därmed en forskning, som är av intresse inte bara för det estniska folket utan i väsentliga hänseenden också för hela norra Europa och västerlandet. De anglosaxiska länderna och Västtyskland har visat ett visst intresse för att stimulera detta forskningsarbete. Dessa länder har dock inte så gynnsamma förutsättningar för fullföljande av ett sådant forskningsarbete som Sverige. Vårt lands forskning har sitt givna samband med baltiska problem, och här i vårt land har av ödets vilja de flesta estniska specialisterna från olika ämnesgrenar samlats. Det måste därför vara angeläget för oss att tillse att grunden skapas för Estniska vetenskapliga institutets fortsatta verksamhet.

Med stöd av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta att till Estniska vetenskapliga institutet i Sverige för budgetåret 1953/54 anvisa ett reservationsanslag av 66 500 kronor.

Stockholm den 27 januari 1953.

Gunnar Ericsson
i Näs.

Elis Håstad.

Manne Ståhl.

Carl Hoppe.